

недостатній обсяг фінансових вкладень. Тому постає необхідність у теоретичному обґрунтуванні та формуванні цілісного уявлення щодо фінансування інноваційного розвитку країни, що забезпечить оновлення матеріальної бази, зростання обсягів виробництва, підвищення ділової активності, випуску конкурентоспроможної на світових ринках продукції.

Отже, для забезпечення інноваційного розвитку України необхідно здійснити комплекс заходів, а саме: розробити та впровадити цільову комплексну державну програму інноваційного розвитку (погодження темпів і пропорції розвитку науки, технологій і виробництва; форм і джерел фінансової підтримки); забезпечити захист прав інтелектуальної власності та сприятливого клімату для створення власних наукоємних виробництв; зміцнити банківську систему; стимулювати інвестування інноваційної сфери; налагодити взаємодію державного та підприємницького секторів щодо комерціалізації інновацій; розширити міждержавне співробітництво в галузі наукових розробок та інноваційної діяльності [3].

Дослідженням інновацій займається багато вітчизняних і зарубіжних науковців. У своїх працях вони охоплюють дослідження сутності інновацій та інноваційних процесів, визначення ролі інновацій у досягненні конкурентних переваг, оцінку ефективності інноваційних проектів та інвестицій в інновації.

В економічній науковій літературі часто інновація ототожнюється з нововведенням.

За сучасних умов світового розвитку інноваційна діяльність є одним з головних чинників, що забезпечує стабільне економічне зростання. Використання досягнень науки і науково-технічного прогресу на підприємствах у процесі виробництва нових видів товарів і послуг – це той фактор, що сприяє підвищенню продуктивності виробничої системи, економічної ефективності, конкурентоспроможності організації на ринку та, в результаті, зумовлює безперервний розвиток суспільства. Потреба забезпечення інноваційного розвитку виробництва на підприємстві вимагає нових форм та методів організації управлінської діяльності [4].

Джерела та література

1. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
2. Іщук С. О. Формування інвестиційних програм розвитку виробничого потенціалу регіонів. *Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Транскордонне співробітництво, ринкова інфраструктура та фінансово-інвестиційна діяльність: зб. наук. пр./відп. ред акад. НАН України М. І. Долішній. Львів: ІРД НАН України, 2002. Вип. 6 (XXXVII). С. 388–395.*
3. Інвестування: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц./А. А. Пересада, О. О. Смірнова, С. В. Онікієнко, О. О. Ляхова. Київ: КНЕУ, 2001. 251 с.
4. Федоренко В. Г. Інвестознавство: підручник. 3-тє вид., допов. Київ: МАУП, 2004. 480 с.
5. Череп А. В. Інвестознавство: підручник. Київ: Кондор, 2006. 398 с.

Напорка Я. – магістрант

Навуковы кіраўнік: к. э. н., дац.

Т. Бондар

Беларускі дзяржаўны эканамічны
універсітэт

г. Мінск, Рэспубліка Беларусь

Нацыянальнае адукацыя як інструмент інавацыйнага росту эканомікі Беларусі

Як вядома, развіццё сучаснага грамадства абаяраецца на галоўную сусветную тэндэнцыю, якая заключаецца ў пераходзе ад сыравіннай эканомікі да эканомікі ведаў, навукаёмістых тэхналогій. Паспех у канкурэнтнай барацьбе ўсё часцей вызначаецца здольнасцю вытворцы

ўлавіць новыя патрэбы, хутка наладзіць вытворчасць і рэалізацыю новага віду прадукцыі. А спажывец усё больш цікавіцца не коштам прадукцыі, а яе новымі спажывецкімі ўласцівасцямі.

Логіка такога вядзення бізнесу дэтэрмінуецца выключна інавацыйным тыпам ўзнаўлення. Сучаснае грамадства спаўна ўсвядоміла той факт, што альтэрнатывы інавацыйнаму развіццю няма. Менавіта таму фарміраванне эфектыўнай інавацыйнай сістэмы, вызначэнне спрыяльных умоў інавацыйнай дзейнасці сталі важнай часткай канцэпта сацыяльна-эканамічнага развіцця ўсіх дзяржаў.

Рамачныя асновы развіцця інавацыйнай дзейнасці ў Рэспубліцы Беларусь ствараюць наступныя базавыя дакументы:

– Дзяржаўная праграма інавацыйнага развіцця Рэспублікі Беларусь на 2016–2020 гады (ГППР на 2016–2020 гады) [1].

– Закон Рэспублікі Беларусь «Аб дзяржаўнай інавацыйнай палітыцы і інавацыйнай дзейнасці» [2].

Гэтыя дакументы сфармулявалі мэту інавацыйнай дзейнасці ў Рэспубліцы Беларусь – стварэнне спрыяльных сацыяльна-эканамічных, арганізацыйных, прававых умоў для інавацыйнага развіцця і павышэння канкурэнтаздольнасці нацыянальнай эканомікі, узмацнення яе успрымальнасці да вырашэння праблем, якія ўзнікаюць, наданні высокага дынамізму навукова-тэхнічнаму прагрэсу ва ўсіх сферах жыццядзейнасці чалавека.

Гэтая агульная мэта была сфакусаваная на трох падмэтах: 1) павышэнне ўзроўню і якасці жыцця і скарачэнне беднасці; 2) садзейнічанне вытворчасці тавараў і паслуг; 3) больш рацыянальнае кіраванне і захаванне прыроды і навакольнага асяроддзя для будучых пакаленняў.

Выразная фармулёўка мэты дазволіла акцэнтаваць увагу інавацыйнай дзейнасці на трох яе найважнейшых кампанентах:

а) сацыяльная кампанента – увага да праблем здароўя, старэння насельніцтва і міграцыі, адукацыі і сацыяльнай няроўнасці;

б) эканамічная кампанента – увага на канкурэнтаздольнасць прадукцыі, развіццё тэхналогій, доступ да міжнародных рынкаў, ноу-хау і фінансавых рэсурсаў;

в) экалагічная кампанента – увага да праблем змены клімату, трансгранічнага пераносу небяспечных і шкодных рэчываў, рызыкі ўзнікнення новых захворванняў і знішчэння прыродных рэсурсаў.

У выніку былі нададзены ўсе неабходныя імпульсы і арыенціры да з'яўлення нацыянальнай інавацыйнай сістэмы. Гэтыя намаганні завяршыліся яе стварэннем у Беларусі. У адных сектарах эканомікі яна стала грунтавацца на рэалізацыі стратэгіі лідэрства: распрацоўцы ўласных інавацый, а ў іншых – на «даганяючай» стратэгіі: актыўным запазычанні інавацыйнага перадавога вопыту.

Для прадметнай ацэнкі стану інавацыйнай сістэмы Рэспублікі Беларусь звернемся да міжкраінавага параўнання. Гэта дазволіць аб'ектыўна ацаніць яе месца сярод іншых краін, выявіць яе праблемы. Найбольш поўную, комплексную ацэнку інавацыйнага развіцця па розных краінах свету з улікам асаблівасцяў і ўзроўню іх развіцця забяспечвае глабальны рэйтынг інавацый (Global Innovation Index) [3].

У 2016 годзе Беларусі ў гэтым рэйтынгу належала 79 пазіцыя з 127 краін. У 2017 – 88. У 2019 – 72. У 2020 – 64 пазіцыя.

У цэлым, узровень інавацыйнага развіцця Беларусі аналагічны ўзроўню Казахстана (78 месца), Азербайджана (82 месца), Таджыкістана (94 месца), Кыргызстана (95 месца).

Нашмат лепш Беларусі выглядаюць такія постсавецкія дзяржавы як Эстонія (25 месца), Латвія (34 месца), Літва (40 месца), Украіна (50 месца).

Лідэрамі ў глабальным рэйтынгу інавацый з'яўляюцца Швейцарыя, Швецыя, Германія, Фінляндыя, Данія.

Расія ў глабальным рэйтынгу інавацый у 2016 годзе займала 26 пазіцыю, у 2017 – 45, у 2018 – 46. У 2020 – 47.

Варта прызнаць, што размяшчэнне ў сярэдзіне рэйтынгу – гэта ядрэнная пазіцыя для Беларусі. У той жа час, рэспубліка пакуль значна адстае ад сусветных лідараў навукова-тэхнічнага прагрэсу.

Паправіць сітуацыю ў гэтай сферы можна за кошт далейшага ўдасканалення фінансавага і арганізацыйнага забеспячэння інавацый. А перадумовай грамадскага выканання гэтых работ павінна стаць удасканаленне нацыянальнай адукацыі. Менавіта адукацыя павінна паставіць нацыянальнай эканоміцы спецыялістаў, здольных унесці інавацыйныя змены ў працэс вытворчасці, працэс вытворчых адносін і прадукцыйных сіл.

На сённяшні дзень нацыянальная адукацыя не ў поўнай меры адпавядае запытам практыкі. Яе галоўны недахоп – адасобленае функцыянаванне, у адрыве ад навукі і практыкі. У той жа час устаноўлена, што патэнцыял інавацыйнай дзейнасці тым вышэй, чым гарманічнай функцыянуе ланцужок «навука-адукацыя-практыка», чым глыбей інтэграцыя паміж імі. Толькі ў гэтым выпадку забяспечваецца гэтак неабходнае, інавацыйнае, апераджальнае ўздзеянне навукі, навуковых адкрыццяў, інавацый на адукацыю і праз яе – на практыку. Замежны вопыт у гэтай сферы пацвярджае, што поспехі сусветных навукова-тэхналагічных лідараў былі вызначаны эфектыўнай інтэграцыяй менавіта ў гэтай сферы.

Варта адзначыць, што ў Беларусі існуе пэўны вопыт двухбаковай інтэграцыі ў фармаце: «навука-адукацыя». Выкладчыкі ВНУ, як правіла, разам з выкладаннем заўсёды займаюцца даследчай працай; у складзе многіх універсітэтаў, інстытутаў, акадэміі ёсць навукова-даследчыя цэнтры, лабараторыі. Традыцыя ж трохбаковых узаемадзеянняў толькі пачынае фарміравацца. Механізм такой інтэграцыі знайшоў адлюстраванне ў айчыннай канцэпцыі «Універсітэт 3.0» [4]. Канцэпцыя «Універсітэт 3.0», павінна перафарматаваць айчынную адукацыю так, каб супрацоўніцтва навукі, адукацыі і бізнесу было, па-першае, магчыма, а, па-другое, выгадна ўсім удзельнікам інтэграцыі.

Выгада адукацыйных устаноў бачыцца ў магчымасці перагляду праграм падрыхтоўкі спецыялістаў у адпаведнасці з запытамі практыкі. Выкладчыкі ў такім саюзе будуць мець рэальную магчымасць для ўдасканалення метадык выкладання, шляхам ўзбагачэння іх найноўшымі навуковымі дасягненнямі і сучаснай практыкай.

Выгада арганізацый у супрацоўніцтве з ВНУ, навукай будзе заключацца ў павышэнні кваліфікацыі работнікаў шляхам папаўнення іх практычных ведаў звесткамі аб навуковых адкрыццях. Арганізацыі атрымаюць магчымасць заказаць у ВНУ (з якімі яны інтэграваныя) спецыялістаў патрэбнага профілю і кваліфікацыі.

Выгада навуковых устаноў выявіцца ў скарачэнні часу ад генеравання ведаў да іх перадачы студэнтам (будучым спецыялістам). Навука павернецца да патрэб вытворчасці, робячы яе дасягнення запатрабаванымі практыкай.

Такім чынам, з'яўляецца цалкам відавочным, што інтэграцыя навукі, адукацыі і бізнесу з'яўляецца аб'ектыўнай неабходнасцю. Яна актыўна працуе на фарміраванне інавацыйнай адукацыі. Інавацыйная адукацыя павышае якасць інавацыйных спецыялістаў. Інавацыйныя спецыялісты забяспечваюць паспяховае развіццё інавацыйнай дзейнасці. Па меры актывізацыі інавацыйнай дзейнасці ўзрастае ўплыў інавацый на траекторыю сацыяльна-эканамічнага развіцця Рэспублікі Беларусь.

Крыніцы і літаратура

1. Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 31 студзеня 2017 г. № 31 «Аб дзяржаўнай праграме інавацыйнага развіцця Рэспублікі Беларусь на 2016-2020. Год». *Нацыянальны рэестр прававых актаў Рэспублікі Беларусь*. 07.02.2017, 1/16888.
2. Закон Рэспублікі Беларусь ад 10 ліпеня 2012 г. N 425 «Аб дзяржаўнай інавацыйнай палітыцы і інавацыйнай дзейнасці ў Рэспубліцы Беларусь». *Нацыянальны рэестр прававых актаў Рэспублікі Беларусь*. 24 ліпеня 2012 г. N 2/1977.
3. Глобальны індэкс інавацый, 2018. URL: <http://gtmarket.ru/ratings/global-innovation-index/info> (дата звернення 29.09.2020).
4. Богуш В. Інтэграцыя адукацыі, навукі і бізнесу фармуе перадумовы для інавацыйнага развіцця краіны. URL: <https://www.belta.by/society/view/integratsija> (дата звернення 29.09.2020).